

Verslag dagexcursie Arkemheen, zondag 21 december 2025

Verslag: Michel van Noort

Terwijl het daglicht in deze tijd van het jaar pas laat doordringt, vertrekken wij vanaf het Huis van Hilde, zo rond acht uur in de ochtend.

Er zijn niet veel deelnemers, een stuk of acht maar. Onder leiding van de beste vogelgids die we maar kunnen wensen: Hans Stapersma. Zijn scherpe blik en uitstekend gehoor gaan die dag steeds voor ons uit in 'vogelland'.

Het weer is veel beter dan die zaterdag: de mist blijft nagenoeg weg; zonlicht breekt tussen de wolken door. Het is een hele mooie dag.

Vlak bij Nijkerk zien we al vanuit de auto Grote Zilverreigers en een enkele Fazant. De grote Zilverreiger is inmiddels een redelijk makkelijk te 'spotten' vogel, je hoeft er niet veel moeite voor te doen in NEDERLAND WATERLAND. Fazanten is een ander verhaal. Ik herinner mij dat toen ik nog jong was en met vader en moeder door het bos fietste hier bij Castricum wij altijd wel een fazant zagen. Dat is nu in deze tijd toch wel anders! Geen fazant te bekennen in het bos! Net als de konijnen nagenoeg verdwenen, door allerlei verschillende oorzaken.

We rijden langs de zeedijk en parkeren op de kleine parkeerplaats bij het stoomgemaal uit 1863. Aan de andere kant, achter de dijk, ligt het Nijkerkernauw, één van de vele randmeren en gelegen tussen Flevoland en Gelderland.

Polder Arkemheen; foto: Bart Romijn

Op de parkeerplaats zelf start het 'vogelen' natuurlijk onmiddellijk. Verrekijker voor de ogen en turen maar. Hans ziet al snel in de verte een paartje volwassen Zeearenden zittend op een hek. Niet veel later zien alle deelnemers de zeearenden. De Zeearend...

een succesverhaal in Nederland. Het eerste broedpaar in 2006 in de Oostvaardersplassen (zonder tussenkomst van de mens) en nu schijnen er wel 40 broedparen te zijn in Nederland. Schitterend!

Zeearenden; foto: Michel van Noort

Mooi gezicht ook die twee arenden, in een zwakke mist op een hek in het polderland. Het heeft iets magisch. Overal ook ganzen die zich niets aantrekken van de aanwezige twee arenden: Brandganzen, Kolganzen, Grauwe ganzen. Die zullen pas massaal met de andere aanwezige vogels de lucht in gegaan wanneer de twee arenden gaan vliegen. Iets wat later ook gebeurt. Een spektakel eerste klas.

Naast de twee arenden, op een ander hekje, worden twee Raven ontdekt. Ver weg, lastig te zien, maar we geloven de expert natuurlijk wel.

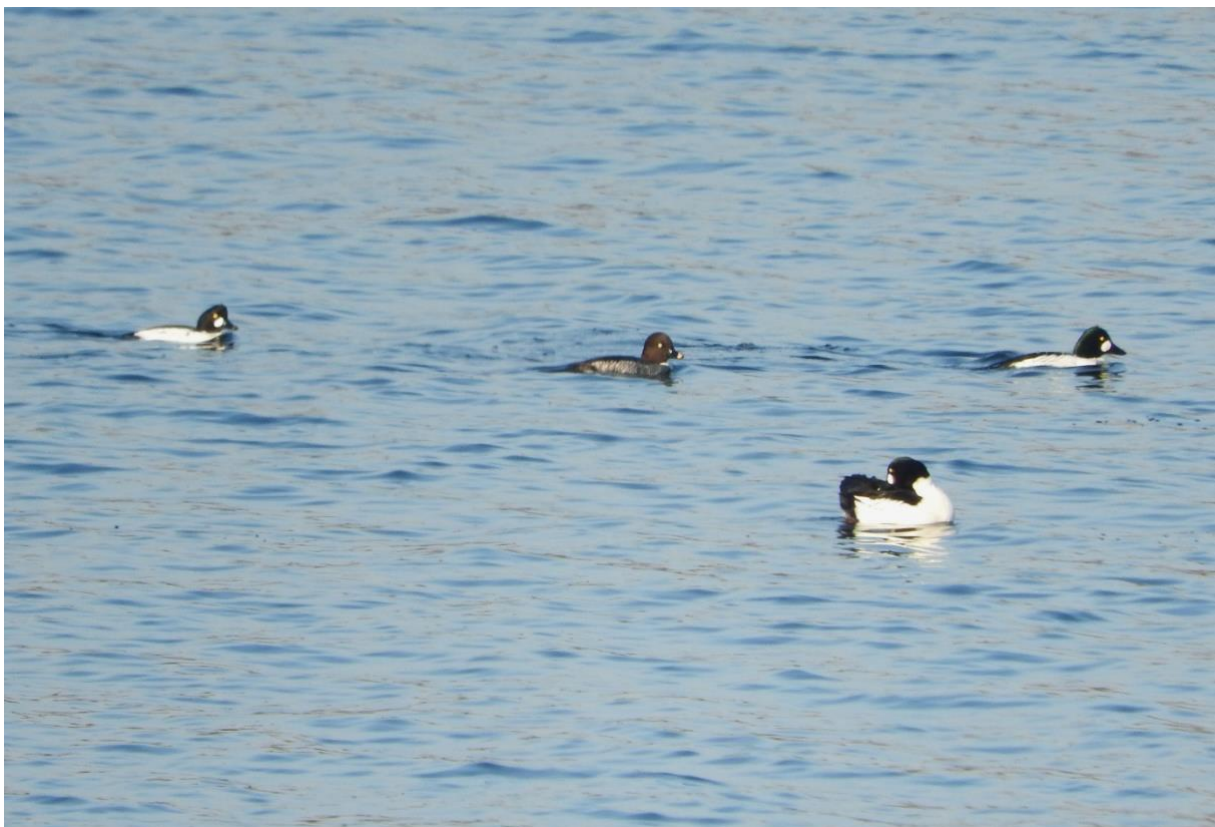
Een Buizerd in de polder doet veel vogels opvliegen, ook een grote groep Goudplevieren, maar de ganzen blijven rustig aan de grond. Die weten dat alleen wanneer de arenden gaan vliegen zij een grote kans hebben een prooi te worden.

In een veld aan de andere kant wordt de Grote Canadese Gans waargenomen. Deze heeft een zwarte kop met een witte streep over keel en wang. Brandganzen hebben juist een witte kop, wit gezicht met zwarte capuchon, maar dan wel een capuchon die ver doorloopt over de hele hals. Brandganzen die in Nederland komen overwinteren komen uit Nova Zembla en Zweden. Er is echter ook een hele grote groep Brandganzen die in Nederland broeden en niet wegtrekken. De Canadese ganzen in Europa trekken nauwelijks of helemaal niet (bron: Vogelbescherming).

De dijk op, turend over het water. Al gauw horen wij het harde en schelle geluid van een Cetti's Zanger die, zoals gebruikelijk, zich alleen laat horen en niet laat zien. Deze Zuid-Europese vogel uit vooral Frankrijk veroverd Nederland de laatste jaren en is een 'blijvertje' in ons land. Deze vogel draagt de naam van de Duitse Jezuïet, wiskundige, filosoof en natuuronderzoeker Francesco Cetti (van Italiaanse afkomst) omdat hij als eerste een beschrijving opstelde in 1776 op Sardinië.

In 1968 werd de Cetti's Zanger voor het eerst in Nederland gezien en in 1973 volgde het eerste broedgeval. De aantallen namen snel toe, maar de winters van 1979 en die van de twee Elfstedentochten in de jaren '80 vaagden de hele populatie weer weg. Cetti's Zangers trekken in de winter niet terug richting het zuiden, wat opmerkelijk is voor een pure insecteneter. Na een kwakkelend voorkomen in de jaren '90 volgde na 2005 weer een forse toename van broedende Cetti's Zangers. De soms optredende vorstperiodes wisten het proces hooguit te vertragen, want de Nederlandse populatie ontplofte tot boven de 3000 paar in 2019 (bron: Landschap Noord-Holland).

En in het riet laat een Winterkoninkje met zijn grappige wipstaartje zich even zien. Niet voor lang, hij is snel weg. Zijn liedje is een snel riedeltje met een heuse 'triller' erin verwerkt.

Brilduikers; foto: Michel van Noort

Op het water van het Nijkerkernauw vele Kuifeenden, Smienten met hun hoge en ietwat zachte gefluit (daarom ook wel 'fluiteenden' genoemd) en her en der Grote Zaagbekken. Niet veel later zien we Brilduikers; eerst vrouwtjes en niet veel later mannetjes in prachtig

wit gekleed met donkere kop en witte wangvlek bij hun snavel. Ze zijn nogal onrustig want ze duiken om de haverklap onder. Naarmate wij over de dijk vorderen, zien we steeds meer Brilduikers, een hele grote groep tussen de smienten. Smienten 'grondelen', dat wil zeggen dat ze hun kop onder water steken, kont boven water, om voedsel te zoeken.

Na lang turen wordt er een vrouwtje Nonnetje gezien. Deze 'kleine zaagbek' is prachtig, vooral het witte mannetje met sierlijke donkere strepen en het oog in een zwarte vlek. Mannetje Nonnetje zien we pas weer op de terugweg over de dijk, na een heerlijke kop koffie of warme chocolademelk in het restaurantje.

Snoek weer vrijgelaten; foto: Michel van Noort

Maar voordat we naar de warme drank gaan, verlaten we even kort de dijk om bij de boerderij te kijken. Daar wonen Ringmussen die we niet zullen zien. Wel Huismussen en Holenduif. En een Grote Gele Kwik alsmede een Witte Kwikstaart. Snel en ver weg, maar goed genoeg om zeker te zijn van deze waarneming. De Huismusjes komen af en toe badderen in een kleine plas water op het erf. Snel, voorzichtig, op hun hoede zijn ze.

De warme drank doet ons goed ook al is het echt niet vrieskoud. De zon is sterk, winter is geen koning meer. We nemen trouwens ook nog een kijkje in het haventje. Onderweg horen we een Groenling die zich maar kort laat zien. De witte ontlasting van de Aalscholvers op de bladeren onder de paar bomen; de 'daders' zelf even verderop bij elkaar aan de rand van het water.

Een man is daar aan het vissen. Al gauw staat zijn hengel zo krom als ik weet niet wat. Grote vis! En niet veel later een Snoek op de kant. Een joekel. Je zou denken: de vis overleeft dat niet. Maar wanneer de man de snoek weer voorzichtig in het water legt, na opmeten aan wal, zwemt de roofvis snel weg.

Michel van Noort en Hans Stapersma; foto: Bart Romijn

Terug naar de parkeerplaats. Net zoals heen klinkt af en toe de kreet: 'Pas op! Fietser!' Het is druk op de dijk. Vogelaars en recreanten, fietsers en wandelaars.

Eén van de twee Zeearenden komt aanvliegen over het water, hoog boven het Nijkerkerknauw. Alles vliegt op, natuurlijk! Witte staart is goed te zien. Want in tegenstelling tot de juvenielen hebben volwassen Zeearenden een witte staart, gele snavel en licht oog, lichte grijsbruine kop. De jonge Zeearenden zijn donker gekleurd, ook in de snavel. In de polder vliegt even later ook alles de lucht in. De Zeearend veroorzaakt een hoop rumoer. Wat een spektakel.

Het is echter nog niet genoeg. Want dan is het tijd voor de grote ontknoping van deze geweldige dag. Hij wordt al een hele tijd gemeld op waarneming.nl en is zeer waarschijnlijk geen wilde vogel maar een ontsnapte uit een collectie. De Kokardezaagbek! Wel een hele mooie vogel. Met een soort theemuts achter op zijn kop, of op zijn kop, hoe zeg je dat?! Wel nu, dat is dus een.... kokarde, zo leert één van de deelnemers mij, Jan Nuyens. En ik maar denken dat deze vogel genoemd is naar zijn ontdekker: Kees Kokarde, Jakobus Kokarde, Pietje Puk Kokarde of iets dergelijks. Neen! Want een **kokarde** schijnt een decoratief symbool te zijn, meestal een rond insigne van geknoopte linten in kleuren die een land, organisatie (zoals leger, koningshuis) of functie vertegenwoordigen, gedragen op hoofddeksels. Weer wat geleerd.

En we zien deze Kokardezaagbek, ook wel Kuifzaagbek genoemd, veel eerder dan verwacht. We lopen namelijk nog wat verder over de dijk, de parkeerplaats voorbij en al gauw ziet één van ons de sierlijke zaagbek met kokardemuts. Bob is het die de eer toekomt. Ik waag mij van de dijk af en krijg een vermaning van Hans: 'Voorzichtig, anders jaag je de vogel weg!' In mijn enthousiasme en op zoek naar dichterbij en een laag standpunt is mijn actie geboren. Niet veel later gaat ook Hans naar beneden, dichterbij het water toe. De Kokardezaagbek is goed te zien maar duikt veel onder. En kennelijk zwemt hij dan relatief grote afstanden onder water want hij komt echt heel ergens anders,

verder weg, weer boven water. Hij blijft wel redelijk dicht bij de kant een hele tijd. Maar hij is snel, vlug als stromend water.

Kokardezaagbek; foto: Michel van Noort

Kokardezaagbek; foto: Michel van Noort

We hebben nog veel meer gezien hoor: Sperwer, Bergeend, Slobeenden, Kokmeeuwen, Futen in hun prachtig poolwit winterkleed, Tortels, Vinken, en enkele Dodaars.